

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Bibliotheektutorials in het hoger onderwijs

Danel, M.; Dirkx, A.; Doek, A.

Publication date

2016

Document Version

Final published version

Published in

IP : vakblad voor informatieprofessionals

License

Unspecified

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Danel, M., Dirkx, A., & Doek, A. (2016). Bibliotheektutorials in het hoger onderwijs. *IP : vakblad voor informatieprofessionals*, 20(2), 16-19, 21.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Bibliotheektutorials in het hoger onderwijs

Het informatievaardigheidsonderwijs door universitaire en hogeschoolbibliotheken heeft zich de laatste jaren ontwikkeld van eenvoudige bibliografische instructies en rondleidingen naar cursussen op het gebied van bijvoorbeeld auteursrecht, datamanagement en publiceren. Om dit onderwijs efficiënter aan te bieden en aan te laten sluiten bij ontwikkelingen als blended learning, zijn veel bibliotheken deels overgestapt op online. Met succes? Aan de hand van didactische principes hebben Marleen Danel, Anneke Dirx en Alice Doek een lijst met werkzame ingrediënten opgesteld. Daarmee hebben ze verschillende online bibliotheektutorials uit het Nederlandse hoger onderwijs geëvalueerd. Bibliotheken blijken op de goede weg te zijn, maar er is ook ruimte voor verbetering.

Marleen Danel, Anneke Dirx en Alice Doek

Onderwijs dient te leiden tot overdracht (transfer) van vaardigheden. Anders gezegd: wat studenten in een bibliotheektutorial leren, moeten ze in een andere context kunnen toepassen. Om die overdracht te laten plaatsvinden is het belangrijk dat leertaken worden aangeboden in een authentieke (levensechte) context.¹ Hierdoor verwerven studenten niet alleen informatievaardigheden (bijvoorbeeld zoeken en evalueren van bronnen) maar leren ze ook hoe ze die moeten toepassen in combinatie met andere vaardigheden (bijvoorbeeld het verwerken van betrouwbare bronnen in een paper).

Om ervoor te zorgen dat studenten zelf begrip ontwikkelen over het leermateriaal, is het belangrijk dat bibliotheektutorials bestaan uit leertaken die studenten actief bezig laten zijn met de leerstof. Actief leren betekent dat studenten zelf dingen uitzoeken, voorbeelden bedenken en opdrachten uitvoeren.² Tutorials zijn hier uitermate geschikt voor. Interactieve en activerende

‘De lijst met werkzame ingrediënten is te gebruiken bij het ontwerpen van eigen tools’

Werkzame ingrediënten

Leertaken

- > Leertaken zijn authentiek
- > Leertaken zijn interactief en stimuleren actief leren
- > Leertaken zijn adaptief (houden rekening met verschil in voorkennis tussen studenten)

Multimedia

- > Geen overbodige woorden, afbeeldingen en geluiden gebruikt
- > Informatie in tekst en afbeeldingen gebruikt (in plaats van alleen tekst)
- > Afbeeldingen en woorden die met elkaar te maken hebben tegelijkertijd en dicht bij elkaar getoond
- > Aanwijzingen over organisatie van informatie aanwezig
- > Animatie én vertelde tekst gebruikt (in plaats van animatie en tekst in beeld)
- > Informatie in kleine eenheden aangeboden
- > Studenten zijn vooraf bekend met belangrijkste concepten
- > Gebruik van conversationele stijl (ik en je)
- > Een vriendelijke, menselijke stem in plaats van een computerstem

Leerdoelen

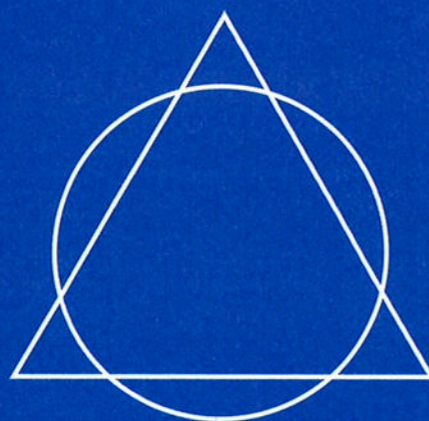
- > Leerdoelen worden gecommuniceerd
- > Leerdoelen gaan over waarneembaar, haalbaar en meetbaar gedrag
- > Leerdoelen bevatten actiewerkwoorden

Toetsing

- > Formatieve toetsing met feedback aanwezig

KBenP Talent zoekt gepassioneerde medewerkers Documentaire Informatievoorziening

opleiding

professionaliteit

ondernemerschap

Onze medewerkers documentaire informatievoorziening zijn breed inzetbaar en in staat om zelfstandig uitvoerende en ondersteunende werkzaamheden te verrichten op een postkamer of op een afdeling documentaire informatievoorziening (DIV). Als medewerker DIV ben je verantwoordelijk voor het beheren, opschonen, selecteren, registreren en ontsluiten van de archieven van de opdrachtgever. Daarnaast geef je advies en bied je ondersteuning aan medewerkers binnen de organisatie.

Contact

Ben je communicatief en klantgericht? Heb minimaal MBO+ werk- en denkniveau en heb je minimaal SOD 1 of een gelijkwaardige, erkende opleiding op het gebied van DIV? Stuur dan snel je sollicitatiebrief, samen met je cv, naar

naomi.fecunda@kbenp.nl

of neem contact op via nummer

06-43363426.

KBenP
talent

Universiteit Leiden
library-tutorials.leidenuniv.nl
Zes tutorials ontwikkeld met behulp van GotS tonen aan de zijkant van het scherm de inhoud van de tutorial ('the Guide') en in de rest van het scherm de databases (zoals de Catalogus, Google Scholar of Factiva). Doordat er weinig ruimte is voor de tutorial zelf, is de visuele aankleding erg simpel. Het werken met twee frames naast elkaar kan voor studenten lastig zijn: bij het bladeren door de cursus wordt het rechterframe niet vanzelf ververs en soms moet er in een ander scherm gewerkt worden (hier dreigt cognitieve overbelasting). Binnenkort komt er een update van de software die dit moet verbeteren. Doordat er *live* in de echte catalogus en andere databases wordt gewerkt, is de context van de tutorial zeer levensecht.

Radboud Universiteit Nijmegen
www.ru.nl/ubn/diensten/studie/learning/
De in Xerte gemaakte tutorial biedt een startpagina waarin een overzicht wordt gegeven van verschillende onderdelen. Opvallend vonden we de mooie vormgeving, de duidelijke navigatie en de variatie aan leertaken. Interactieve en activerende leertaken (quizvragen en opdrachten) bieden formatieve feedback aan studenten. De RU heeft professionals ingeschakeld voor de technische (Xerte) en onderwijskundige ontwerpaspecten. Aandachtspunten die Nijmegen noemt zijn: een goed doordacht didactisch ontwerp, het realiseren van een studentgerichte aanpak, het loslaten van het denken in termen van handleidingen en het werken met *visuals* in plaats van teksten.

Conclusie

Informatieprofessionals kunnen de lijst met werkzame ingrediënten gebruiken bij het ontwerpen en verbeteren van eigen tools. Ook helpt de lijst bij het beoordelen van bestaande tools, al is zeker op het gebied van de levensechte leertaken aanvullende informatie nodig over de context waarin de tutorial wordt aangeboden en de wijze waarop het geleerde getoetst wordt. Uit onze inventarisatie bleek dat veel bibliotheken e-learningmodules aanbieden die vrijwel allemaal door henzelf zijn ontwikkeld, in enkele gevallen met technische of onderwijskundige hulp. Het aanbod is daardoor zeer divers. We zagen dat er wat betreft didactiek al stappen in de goede richting zijn gezet, maar dat adaptief en actief leren in een authentieke context vaak nog niet (voldoende) aangeboden wordt. Ook zagen we dat elke tutorial gekenmerkt werd door een ander sterk punt. In Groningen is de beheerslast voor de bibliotheek laag, de HvA communiceert duidelijk over het nut, in Wageningen krijgen studenten formatieve feedback. In het 'groene domein' zijn de leertaken interactief en activerend, in Leiden zijn ze authentiek, de EUR geeft de tutorial een aantrekkelijk uiterlijk en in Nijmegen is de navigatie zeer duidelijk. Het lijkt ons een goed idee om de krachten van afzonderlijke bibliotheken te bundelen en zo tot een nog sterker aanbod van online informatievaardigheidsonderwijs te komen in Nederland. Wij hopen dat dit artikel daarbij als inspiratiebron kan fungeren.

Met dank aan Monique Schoutsen, Harrie Knippenberg, Caroline Timmers en alle anderen die ons voorzien hebben van informatie.

'Laten we de krachten van afzonderlijke bibliotheken bundelen'

Marleen Danel is onderwijs- en onderzoeksmedewerker bij afdelingen Onderwijsstudies en ICLON Hoger Onderwijs, Universiteit Leiden. Anneke Dirckx is hoofd afdeling Informatie en Gebruikersondersteuning Universitaire Bibliotheken Leiden. Alice Doek is redacteur van IP en webmanager Bibliotheek Universiteit van Amsterdam.

Literatuur

- 1) Van Merriënboer, J. G. & Kirschner, P. A. (2013). *Ten steps to complex learning: A systematic approach to four-component instructional design*. New York, NY: Routledge.
- 2) Silberman, M. (1996). *Active Learning: 101 strategies to teach any subject*. Boston, MA: Allyn & Bacon.
- 3) Mestre, L. S. (2012). *Designing effective library tutorials: A guide for accommodating multiple learning styles*. Oxford, England: Chandos Pub.
- 4) Sweller, J. (1994). Cognitive load theory, learning difficulty, and instructional design. *Learning and Instruction*, 44, 295-312.
- 5) Mayer, R. E. (2005). *The Cambridge handbook of multimedia learning*. New York, NY: Cambridge University Press.
- 6) Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55, 68-78.
- 7) Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- 8) Wigfield, A. & Eccles, J. (1992). The development of achievement task values: A theoretical analysis. *Developmental Review*, 12, 265-310.